

**Doç. Dr.
Nermin Özgülbaş**

**Dr. Ali Serhan
Koyuncugil**

Rabia Duman

Beyza Hatipoğlu

Özel Hastane Sektörünün Finansal Değerlendirmesi

Doç. Dr. Nermin ÖZGÜLBAŞ

Başkent Üniversitesi,
Sağlık Kurumları İşletmeciliği Bölümü

Dr. Ali Serhan KOYUNCUGİL

Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Dairesi

Rabia DUMAN

Başkent Üniversitesi,
Sağlık Kurumları İşletmeciliği Bölümü

Beyza HATİPOĞLU

Başkent Üniversitesi,
Sağlık Kurumları İşletmeciliği Bölümü

Özet

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'deki özel hastane sektörünün finansal değerlendirilmesinin yapılması ve finansal performansına etki eden faktörlerin belirlenmesidir. Analizlerde kullanılan veriler, gerekli izinler alındıktan sonra şirket isimleri gizli kalmak kaydıyla, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası kayıtlarından elde edilmiştir. Çalışma kapsamına, 1994-2005 yılları itibarı ile verisi T.C. Merkez Bankası kayıtlarında mevcut olan toplam 797 özel hastane alınmıştır. Hastanelerin finansal durumları oran ve trend analizi ile finansal performansa etki eden faktörlerin belirlenmesi ise Mann-Whitney U testi ile gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Özel hastaneler, Finansal Performans, Oran Analizi, Trend Analizi, Mann-Whitney U Testi.

Abstract (Financial Evaluation of Private Hospital Sector)

The objectives of this study are financial evaluation of private hospital sector in Turkey and determination of factors that effected the financial performance. Data was obtained from Turkish Central Bank after permission. The study covered 797 hospitals' data which was available from TCMB. The years of 1994-2005 was used. Financial situation of private hospital sector was analysed by ratio and trend analysis.. Also, Mann-Whitney U Test was used for the determination of factors that effected the financial performance

Key Words: Private Hospitals, Financial Performance, Ratio Analysis, Trend Analysis, Mann-Whitney U Test.

1. Giriş ve Amaç

Sosyo ekonomik kalkınmanın temel göstergelerinden olan sağlık hizmetleri kullanımını giderek önem kazanmaktadır. Sağlık sektöründe gerçekleştirilen teknolojik gelişmeler ve sağlık hizmetine

olan talep artışı, bu sektörü en çok kaynak tahsisi edilen sektör durumuna getirerek, ekonomik alanda ön plana çıkartmıştır (Kısaer, 1991). Sağlık sistemi içinde yer alan hastaneler diğer hizmet işletmelerine benzemekle birlikte, üretim süreci daha

karmaşık bir yapıya sahiptir. Her hastanın ihtiyaç duyduğu teşhis ve tedaviye göre farklı işlem gerekebilmektedir. İki ayrı kalp veya nöroloji hastası aynı süreçten geçmemektedir. Bu durum hastane işletmelerinde üretim sürecini karmaşık hale getirir. Hastaneler topluma çeşitli sağlık hizmeti sunan ve sağlıklı bir toplum oluşturulmasında önemli görevler üstlenen hizmet işletmeleridir. Bu kuruluşlar ülke ekonomisinin bir parçası ve büyük bir hizmet endüstrisi olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Aynı zamanda toplumun beden, ruhen ve sosyal açıdan sağlıklı yaşamasında ve sağlıklı bir toplum oluşturulmasında önemli görevler üstlenen hizmet işletmeleridir (Kaufman, 1994; Özkan, 2003).

Ülkemiz sağlık sektörü içinde hastanelerin dağılımına bakıldığında dikkati çeken en çarpıcı durum kamu ve özel sektörde çok çeşitli kesimlerin sağlık hizmeti sunuyor olmasıdır. Bugünkü sağlık sistemimizde; Sağlık Bakanlığı hastaneleri yanında Tıp Fakülteleri, Milli Savunma Bakanlığı ve Belediye hastaneleri kamu mülkiyetli ve finansmanlı hastanelerken, bunların dışında kalanlar özel hastanelerdir. Türkiye’de 2006 yılı itibari ile mülkiyet

durumlarına göre hastane ve kadro yatak sayılarının dağılımı Tablo 1’de yer almaktadır (SB, 2006).

Özel Hastaneler Yönetmeliğine göre Özel Hastane; gerçek kişiler ile özel hukuk tüzel kişilerine ait olup, ayakta ve yatarak muayene, tahlil, tetkik, tıbbî müdahale, ameliyat, tıbbî bakım ve diğer tedavi hizmetleri verilen ve en az on yatak kapasitesi olan tedavi kuruluşlarıdır (SB, 2002).

Sağlık sektöründe değişen politikalarla özel hastaneciliğin öne çıkması, Türkiye’nin sağlık turizminde artan iddiası hastane yatırımlarını özellikle 2007 yılında oldukça fazla tetiklemiştir. Türkiye’de (özellikle 80’lerden sonra) özel hastane sayısında kısa süre içinde önemli artış olmuştur. 1993 yılında 129 olan özel hastane sayısı Tablo 1’de de görülebileceği gibi 2006 yılında 332’ye ulaşmıştır. Toplam hastane sayısı içinde özel hastanelerin oranı 1993 yılında %13.4 iken, 2006 yılında %28’e yükselmiştir. Türkiye’de 2007 yılı içinde 50’ye yakın hastane açılmış, 2008’de ise 100 yeni hastanenin daha açılması beklenmektedir. Bu hızlı gelişim, sağlık sektöründe özel hastaneciliğe ilgiyi arttırdığı gibi özel hastanelerin genel ekonomiye ve sağlık sektörüne etkisini de artırmıştır.

Tablo 1. Türkiye de Yataklı Tedavi Kurumlarının Kuruluşlara Göre Dağılımı, 2006

KURULUŞUN ADI	Hastane		Kadro yatağı	
	Sayı	% Dağılım	Sayı	% Dağılım
Sağlık Bakanlığı	769	63,82	133.168	67,71
Tıp Fakülteleri	56	4,65	29.700	15,10
Özel	332	27,55	16.708	8,50
Milli Savunma Bakanlığı	42	3,49	15.900	8,08
Belediyeler	6	0,50	1.191	0,61
TOPLAM	1.205	100,00	196.667	100,00

Ülkemizde, hastanelerde finansal yönetim faaliyetlerine yeterince önem verilmediği, özellikle kamu hastanelerinde finansal yönetim, organizasyon ve denetim açısından bir kaos yaşandığı yapılan

bilimsel çalışmalarla ortaya koyulmuştur (Kavuncubaşı, Ersoy, 1995; Özgülbaş, 1998; Özgülbaş, Ökem, 2002; Özgülbaş, 2003; Özgülbaş, Koyuncugil, 2005; Özgülbaş, 2006; Özgülbaş, Kısa, 2006;

Özgülbaş, Ko-yuncugil, 2006, Özgülbaş, Koyuncugil, 2007; Koyuncugil, Özgülbaş, 2007).

Finansal açıdan başarılı bir işletme, kaynaklarını istenen seviyelerde finanse edebilen ve hem borç hem de özsermaye ile dengeli fon sağlama yeteneğine sahip olan işletmedir. Finansal performans ölçümü hastanelerin finansal pozisyonunu, yatırımlarının güvenliğini ve riskini değerlendirmek için finansal ve faaliyetler verileri kullanarak gerçekleştirilen bir analizdir. Bu analiz yönetime geçmiş değerlendirme, gelecek için yatırım ve finanslama kararlarını alma ve planlamada yardımcı olmaktadır. Ayrıca kaynak tahsis kararlarını değerlendirmek için kullanıldığı gibi, yöneticilerin kendi performanslarını değerlendirmesi için de kullanılır (Özgülbaş, 2005).

Ülkemizdeki hastanelerin finansal performanslarının ölçülmesine yönelik çalışmalar incelendiğinde de başta kamu hastaneleri olmak üzere oldukça düşük performansla faaliyet gösterdikleri görülmektedir (Özgülbaş, 1998; Özgülbaş, Ökem, 2002; Özgülbaş, 2003; Özgülbaş, Koyuncugil, 2005; Özgülbaş, 2006; Özgülbaş, Kısa, 2006; Özgülbaş, Koyuncugil, 2006, Özgülbaş, Koyuncugil, 2007; Koyuncugil, Özgülbaş, 2007). Türkiye'deki özel hastanelerin devamlılıklarını sağlamaları, artan rekabet ortamına ayak uydurmaları, maliyetlerini kontrol altında tutabilmeleri, geri ödeme gibi idari ve hukuki koşulları yerine getirebilecek güçte olabilmeleri, uluslararası pazarlara açılabilmesi ve sektörün gösterdiği gelişimi devam ettirebilmesi açısından hastanelerin finansal yapıları ve güçleri önemli hale gelmiştir. Bu faktörler dikkate alındığında, bu çalışmada Türkiye'deki özel hastane sektörünün finansal analizini gerçekleştirmek ve finansal performanslarına etki eden değişkenlerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

2. Metodoloji

Çalışma kapsamına 1994-2005 yılları arasında özel hastane sektöründe faaliyet gösteren hastaneler alınmıştır.

Analizlerde kullanılan veriler, gerekli izinler alındıktan sonra şirket isimleri gizli kalmak kaydıyla, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası kayıtlarından elde edilmiştir. Bu kapsamda, 1994-2005 yılları itibarı ile verisi T.C. Merkez Bankası kayıtlarında mevcut olan toplam 797 özel hastane çalışmada yer almıştır.

Finansal analiz yöntemi olarak oran analizi kullanılmıştır. Hastanelerin bilanço ve gelir tablosu verileri ile hesaplanan oranlar ve tanımları Tablo 2'de yer almaktadır. Sektörün gösterdiği trendi gözlemlemek için her oranın yıllar itibarıyla aritmetik ortama değerleri belirlenmiştir. Bu değerler dikkate alınarak sektörel trendler belirlenmiş ve grafikler ile gösterilmiştir. Net Satışların gösterdiği trend belirlenirken, net satışlar T.C. Merkez Bankası döviz kurları dikkate alınarak yıllık ortalama döviz kurlarına göre US Dolar kurundan yeniden belirlenmiştir.

Literatürde, kamu hastanelerinin finansal performansını ölçmede en yaygın olarak kullanılan gösterge özsermaye karlılık oranı iken (Cleverley, 1990; Cleverley, 1992; Cleverley, 1995) özel hastanelerin finansal performansını ölçmede en yaygın olarak kullanılan gösterge net kar marjıdır (Eastough, 1992; McCue, Clemant, 1993; Goes, Zhan, 1995; Lutz, 1995; Pallarito, 1996; Asplund, 1997; Mark, vd, 1998; Chan vd, 1999). Bu çalışmada, net kar marjı hastanelerin finansal performansını ölçmek amacı ile kullanılmıştır. Bu kapsamda Tablo 2'de yer alan değişkenlerin finansal performans üzerinde etkisinin olup olmadığının belirlenmesi amacıyla, finansal performansını iyi olan ve kötü olan örnekler birbiriyle kıyaslanmıştır. Kıyaslamada, zaman içerisindeki değişimi gözlemleyebilmek için hastaneler yerine, tüm hastanelerin yıllık özet istatistikleri gözlem olarak esas alınmıştır. Analiz edilecek değişkenlerin Normal Dağılımlı olması halinde uygulanacak test Bağımsız İki Örnek t-Testidir. Ancak bu çalışmada, Normal Dağılım varsayımları sağlanmadığı için, Bağımsız İki Örnek t-

Testi'nin parametrik olmayan karşılığı olan Mann-Whitney U testi uygulanmıştır.

Tablo 2. Oranlar ve Tanımları

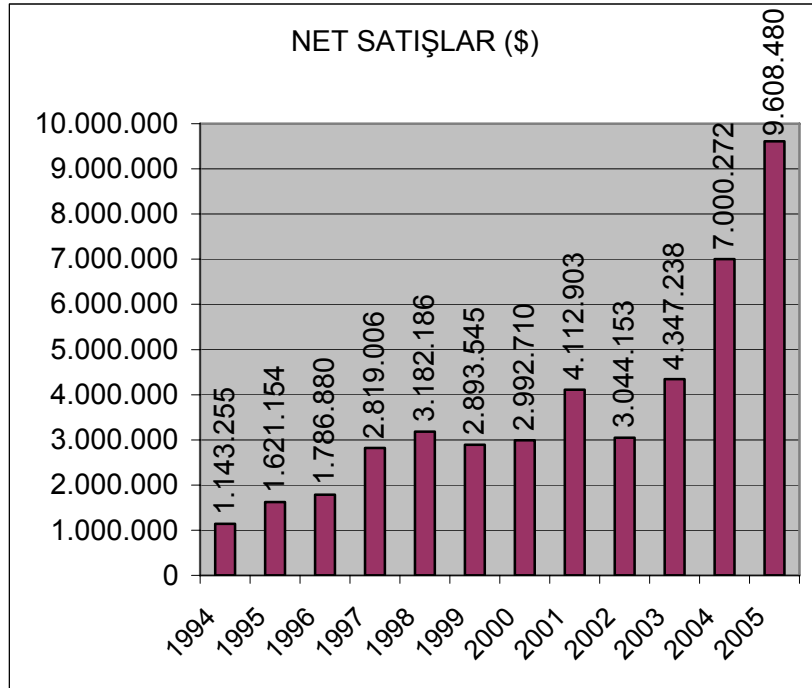
ORANLAR	TANIMLAR
LİKİDİTE ORANLARI	
Cari Oran	Dönen Varlıklar / Kısa Vadeli Yab. Kay.
Likidite Oranı	Dönen Var. (Stoklar + Gelecek Aylara Ait Giderler + Diğere Dönen Varlıklar) / Kısa Vadeli Yab. Kay.
Nakit Oranı	Hazır değerler + Menkul Kıymetler / Kısa Vadeli Yab. Kay.
Stoklar / Dönen Varlıklar Oranı	Stoklar / Dönen Varlıklar
Kısa Vadeli Alacaklar / Dönen Varlıklar Oranı	Kısa Vadeli Ticari Alacaklar + Diğer Kısa Vadeli Alacaklar / Dönen Varlıklar
FİNANSAL YAPI ORANLARI	
Yabancı Kaynaklar Toplamı / Varlık (Aktif) Toplamı Oranı	Kısa Vadeli Yab. Kay. + Uzun Vadeli Yab. Kay. / Varlık Toplamı
Öz Kaynaklar / Varlık (Aktif) Toplamı Oranı	Öz Kaynaklar / Varlık (Aktif) Toplamı
Öz Kaynaklar / Yabancı Kaynaklar Toplamı Oranı	Öz Kaynaklar / Kısa Vadeli Yab. Kay. + Uzun Vadeli Yab. Kay.
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Kaynak Toplamı Oranı	Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Kaynak (Pasif) Toplamı
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar / Kaynak Toplamı Oranı.	Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar / Kaynak (Pasif) Toplamı
Maddi Duran Varlıklar / Öz Kaynaklar Oranı	Maddi Duran Varlıklar (Net) / Öz Kaynaklar
Maddi Duran Varlıklar / Uzun Vadeli Yabancı Kay. O.	Maddi Duran Varlıklar (Net) / Uzun Vadeli Yab. Kaynaklar
Duran Varlıklar / Yabancı Kaynaklar Toplamı Oranı	Duran Varlıklar / Kısa Vadeli Yab. Kay. + Uzun Vadeli Yab. Kay
Duran Varlıklar / Öz Kaynaklar Oranı	Duran Varlıklar / Öz Kaynaklar
Duran Varlıklar / Devamlı Sermaye Oranı	Duran Varlıklar / Uzun Vadeli Yab. Kay. + Öz Kaynaklar
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Yabancı Kaynaklar Toplamı Oranı	Kısa Vadeli Yab. Kay. / Kısa Vadeli Yab. Kay. + Uzun Vadeli Yab. Kay.
Banka Kredileri / Varlık (Aktif) Toplamı Oranı	Kısa Vadeli Banka Kredileri + Uzun Vadeli Kredi Anapara Taksit ve Faizleri + Uzun Vadeli Banka Kredileri / Varlık (Aktif) Toplamı
Dönen Varlıklar / Aktif (Varlık) Toplamı Oranı	Dönen Varlıklar / Aktif (Varlık) Toplamı
Maddi Duran Varlıklar (net) / Varlık (Aktif) Toplamı Oranı	Maddi Duran Varlıklar (net) / Varlık (Aktif) Toplamı
DEVİR HIZLARI	
Stok Devir Hızı	Satışların Maliyeti (Cari Yıl) / Ortalama Stoklar
Alacak Devir Hızı	Net Satışlar / Ortalama Alacaklar
Çalışma Sermayesi Devir Hızı	Net Satışlar / Dönen Varlıklar
Net Çalışma Sermayesi Devir Hızı	Net Satışlar / Dönen Varlıklar - Kısa Vadeli Yab. Kay.
Maddi Duran Varlık Devir Hızı	Net Satışlar / Maddi Duran Varlıklar (Net)
Duran Varlık Devir Hızı	Net Satışlar / Duran Varlıklar
Öz Kaynaklar Devir Hızı	Net Satışlar / Öz Kaynaklar
Aktif Devir Hızı	Net Satışlar / Varlık (Aktif) Toplamı

KÂRLILIK ORANLARI	
Net Kâr / Öz Kaynaklar Oranı	Net Kâr (VSK) / Öz Kaynaklar
Faaliyet Kârı / Net Satışlar Oranı	Faaliyet Kârı / Net Satış Tutarı
Brüt Satış Kârı / Net Satışlar Oranı	Brüt Satış Kârı / Net Satışlar
Net Kâr / Net Satışlar Oranı	Net Kâr / Net Satışlar
Satılan Malın Maliyeti / Net Satışlar Oranı	Satışların Maliyeti / Net Satışlar
Faiz Giderleri / Net Satışlar Oranı	Finansman Giderleri / Net Satışlar

3. Bulgular

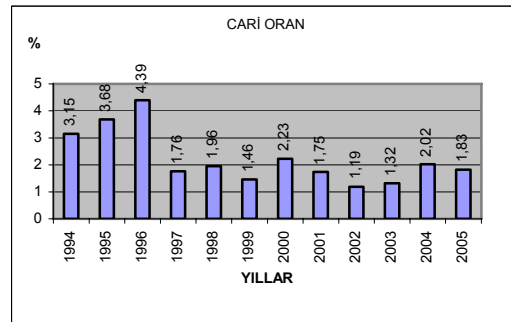
Araştırmada Tablo 2’de yer alan oranların tamamı hesaplanmış ve analiz kapsamına alınmıştır. Ancak, özel

hastanelerin finansal profilini yansıtan en önemli bulguların grafiklerine yer verilmiştir

Grafik 1. Özel Hastanelerin Net Satışlar Trendi

Çalışmada öncelikle hastanelerin satış hasılatları değerlendirilmiştir. Grafik 1 incelendiğinde hastanelerin yıllar itibarı ile ortalama satışlarının artış trendinde olduğu görülmektedir.

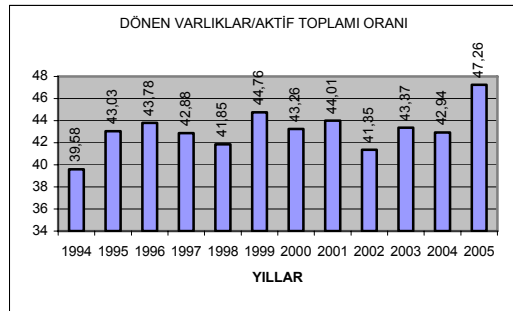
Grafik 2. Özel Hastanelerin Cari Oran Trendi

Dönen varlıkların kısa vadeli yabancı kaynaklara oranı özel hastane sektörünün kısa vadeli yabancı kaynaklarla dönen varlıklarını finanse etme, başka bir ifade ile de dönen varlıklar ile kısa vadeli borçlarını ödeme gücü ve aynı zamanda da likidite durumunu gösterir.

Grafik 2 incelendiğinde yıllar itibarı ile dalgalanmalar olduğu görülmektedir. Bu oran için genel standart 2 olmakla beraber oranın 1'in altında olması durumunda işletmelerin kısa vadedeki yükümlülüğü olan kısa vadeli borçlarını ödeme gücü yoktur ve likidite sıkıntısı içindedirler.

Bu durum işletmeleri hem yatırımcılar hem de kredi kuruluşları için riskli hale sokar ve işletmenin kredibilitesini düşürür. Oranın aşırı yüksek olması ise işletmelerin işletme sermaye devir hızlarının düşük olduğunu ve işletme/çalışma sermayesi unsurlarından hazır değerler, menkul kıymetler, alacaklar ve stokların birinde ya da bir kaçında etkinliğin düşük olduğunu gösterir.

Grafik 2'deki trendler değerlendirildiğinde araştırma kapsamındaki hastanelerin likidite sıkıntısı içinde olmadığını söylemek mümkündür.

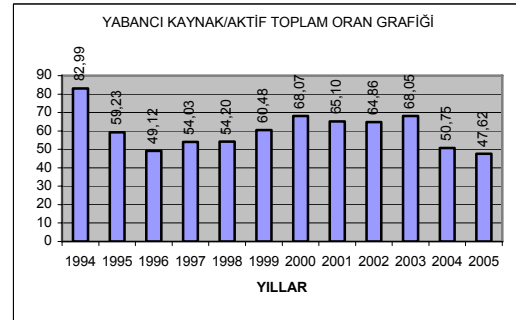

Grafik 3. Özel Hastanelerin Dönen Varlık/Toplam Aktif Trendi

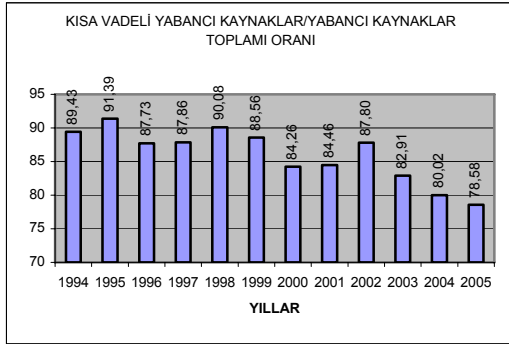
Çalışma sermayesi yönetiminin, sağlık hizmetinin kesintisiz devamı, vadesi gelen borçların zamanında ödenmesi, borçlanma olanaklarının arttırması, dalgalanma dönemlerinde finansal krize girmeden normal faaliyetlerin sürdürmesi ve hastanelerin hedeflerine başarılı bir biçimde ulaşmasında önemli bir işlevi

vardır. Bu nedenle, Grafik 4'de işletme/çalışma sermaye adı ile de ifade edilen dönen varlıkların toplam aktif içindeki payı değerlendirilmiştir. Bu oranın sektörden sektöre değişmekle beraber beklenen değeri % 50 civarındadır. Bulgular, araştırma kapsamındaki hastanelerin kısa vadeli yabancı kaynak kullanımını artırırken dönen varlık miktarını da artırdığını, bunun ise hastanelerin gerek finansman, gerekse likidite açısından olumlu stratejiler sergilediğini ortaya koymaktadır.

İşletmelerin finansal yapılarını değerlendirmek için finansmanda kullandıkları yabancı kaynak ve özkaynak dengesini değerlendirmek gerekmektedir. Grafik 4 araştırma kapsamındaki hastanelerin varlıklarının finansmanında kullandıkları yabancı kaynak oranını sunmaktadır. Grafik 4, hastanelerin zaman içerisinde finansmanda yabancı kaynak kullanımından uzaklaştığını göstermektedir. Yabancı kaynak kullanımının % 82,99'dan yıllar itibarıyla % 47,62'ye düştüğünü göstermektedir. Buradan çıkan diğer bir sonuç yabancı kaynak kullanımının yerini özkaynak kullanımının aldığıdır.

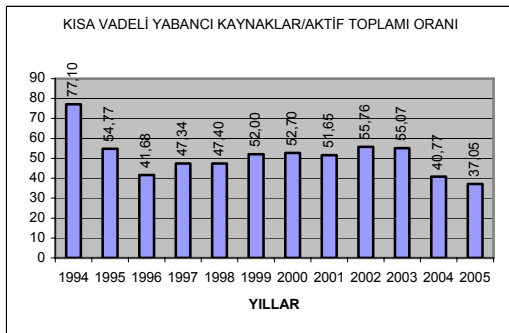
Grafik 4. Özel Hastanelerin Yabancı Kaynak/Toplam Aktif Trendi

Grafik 5. Özel Hastanelerin Kısa Vadeli Yabancı Kaynak/ Yabancı Kaynak Trendi

İşletme açısından sermaye maliyetlerini yükseltmesi beklenecek bir finansman şekline olsa da yatırımcılar ve kredi kuruluşları açısından hastanelerin finansman riskinin düşük bulunmasına neden olacaktır. Burada riski ve sermaye maliyetini daha iyi irdeleyebilmek için kısa vadeli yabancı kaynak oranının toplam borçlar içindeki ve varlıkların finansmanındaki payının da değerlendirilmesi gerekmektedir.

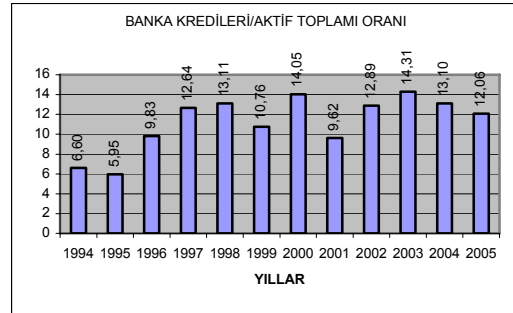
Grafik 5 değerlendirildiğinde araştırma kapsamındaki hastanelerin finansmanda uzun vadeli borçtan çok kısa vadeli borçlanmayı kullandıkları görülmektedir. Yıllar itibarıyla oran da azalma gözlemlense de, kısa vadeli borç kullanımının bu hastanelere bir yandan risk bir yandan da sermaye maliyeti düşüklüğü nedeniyle daha karlı bir finansman şekli getirmiş olması beklenmektedir. Burada kısa vadeli borçlanmanın yaratacağı en önemli risk kredibilitenin ve likiditenin düşmesi olacaktır, ancak Grafik 2 ve 3 için yapılan değerlendirmeler hastanelerin bu riski taşımadığını ortaya koymaktadır.

Grafik 6. Özel Hastanelerin Kısa Vadeli Yabancı Kaynak/Toplam Aktif Trendi

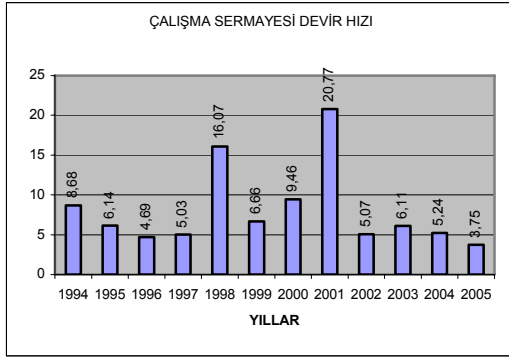
Grafik 6 ise araştırma kapsamındaki hastanelerin yıllar itibarı ile daha atılğan bir finansman stratejisinden dengeli bir finansman stratejisine geçtiğini göstermektedir. Grafik 7 ise kısa vadeli borçlar içinde banka kredilerini oranını göstermektedir. Oranın 2005 yılı itibarı ile % 12,06 olduğu görülmektedir.

Araştırma kapsamındaki hastaneleri finansal yapıları açısından genel olarak değerlendirdiğimizde; kısa vadeli yabancı kaynak kullanımından öz kaynak kullanımına yöneldiklerini, bu finansman şeklinin hastaneleri finansal yapı açısından emniyetli hale getirdiğini ancak, maliyetler açısından değerlendirdiğimizde ise özkaynak kullanımına verilen ağırlığın yine zaman içerisinde sermaye maliyetini artıracak ve hastanelerin karlılığını olumsuz yönde etkileyeceğini söylemek mümkündür.

Grafik 7. Özel Hastanelerin Banka Kredileri/Toplam Aktif Trendi

İşletmelerin varlıklarını kullanım etkinliği ölçmek için faaliyet oranlarından faydalanmak mümkündür. Faaliyet oranları devir hızları şeklinde ölçülür. Devir hızı yükseldikçe varlık kullanım etkinliği de artmaktadır.

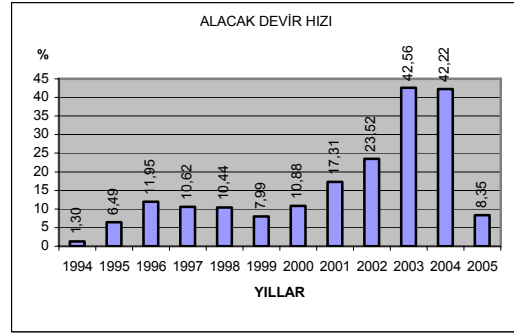
Grafik 8. Özel Hastanelerin Çalışma Sermayesi Devir Hızı Trendi

Grafik 8 işletme/çalışma sermayesi devir hızını göstermektedir. Yıllar itibarı ile incelendiğinde çalışma sermayesi devir hızının düşme eğiliminde olduğu görülmektedir.

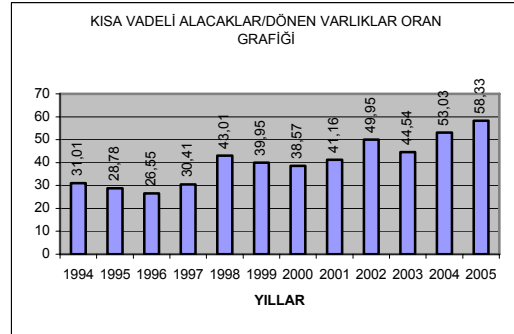
Grafik 2 ve 3 değerlendirilirken araştırma kapsamındaki hastanelerin likidite sıkıntısında olmadığı ifade edilmişti, ancak burada işletme sermayesi devir hızının düşme eğilimi işletme sermayesi unsurlarında etkisizliği akla getirmektedir. Analiz bulguları bu düşüklükte alacakların etkisinin olduğunu göstermiştir.

Bilindiği üzere alacaklar ülkemizde her sektörde önemli bir sorun olmakla beraber sağlık sektöründe hem kamu hem de özel hastaneler için en önemli hizmet alıcısının kamu kuruluşu olması nedeni ile daha önem arz etmektedir.

Grafik 9'da alacak devir hızının kısa süreli bir artış göstermekle beraber düşük olduğunu, yine Grafik 10 incelendiğinde alacakların dönen varlıklar içinde giderek artan bir paya sahip olduğunu ve yaklaşık % 58'e ulaştığı görülmektedir.

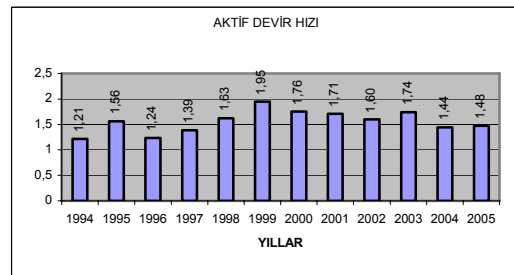

Grafik 9. Özel Hastanelerin Alacak Devir Hızı Trendi

Grafik 10. Özel Hastanelerin Kısa Vadeli Alacaklar/ Dönen Varlık Trendi

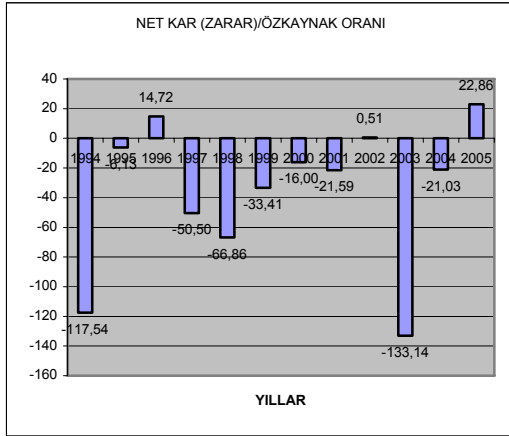
Bu bulgular alacak yönetiminde etkinliğin düşük olduğunu ve çalışma sermayesi devir hızını da düşürdüğünü ortaya koymaktadır.

Grafik 11. Özel Hastanelerin Aktif Devir Hızı Trendi

Grafik 11 incelendiğinde de hastanelerin aktif/varlık devir hızının da düşük olduğu gözlemlenmektedir.

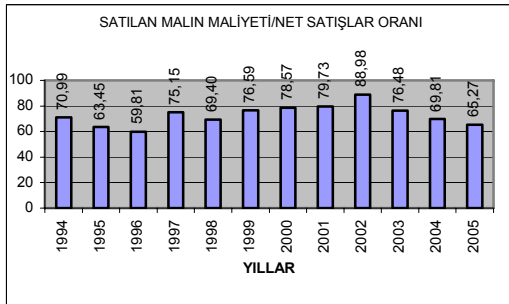

Grafik 12. Özel Hastanelerin Özsermaye Karlılık (Net Kar (Zarar) / Özkaynak Oranı Trendi

Grafik 12'de görülebileceği gibi hastanelerin özsermaye karlılığı (net kar/özkaynak) ortalama değerlere göre 1996, 2002 ve 2005 yılları haricinde yüksek değildir. Ortalama değerlere göre bu üç yıl için hastanelerin finansal performans durumunun iyi olduğunu ve göreceli olarak en iyi performansın 2005 yılında gerçekleştiğini söylemek mümkündür.

İşletmelerin karlılık durumunu yakından etkileyen maliyetleri değerlendirmek için satılan malın maliyetinin net satışlara oranını veren Grafik 13'de değerlendirilmiştir. Grafik incelendiğinde maliyetlerin payının oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Grafik 13. Özel Hastanelerin Satılan Malın Maliyeti/ Net Satışlar Trendi

Çalışmanın bir amacı da araştırma kapsamındaki özel hastanelerin finansal performans üzerinde etkisi olan değişkenlerin belirlenmesidir. Araştırma kapsamındaki hastaneler finansal performans durumu açısından değerlendirildiğinde; hastanelerin % 52,95'nin (422 hastane) finansal performans düzeyinin düşük; % 47,05'nin (375 hastane) finansal performans düzeyinin yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Finansal performans üzerinde etkisi olan değişkenlerin belirlenmesi amacıyla, finansal performansı iyi olan ve kötü olan örnekler birbiriyle kıyaslanmış ve analizlerde Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Tablo 3'de verilen analiz sonuçlarından da görülebileceği gibi, hastanelerin finansal performans göstergesi olarak alınan net kar marjı üzerinde likidite oranlarının tamamının ($p < 0,05$); finansal yapı oranlarından Duran Varlıklar/Öz Kaynaklar Oranı, Duran Varlıklar/Devamlı Sermaye Oranı ve Banka Kredileri/Yabancı Kaynaklar Toplamı Oranı dışındaki oranların ($p < 0,05$); devir hızlarından Stok Devir Hızı ve Çalışma Sermayesi Devir Hızı dışındaki devir hızlarının ve karlılık oranlarından Satılan Malın Maliyeti/Net Satışlar Oranı, Faaliyet Giderleri/Net Satışlar Oranı ve Faiz Giderleri/Net Satışlar Oranının ($p < 0,05$) istatistiksel açıdan önemli etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3. Mann-Whitney U Testi Bulguları

DEĞİŞKENLER	Mann-Whitney U	Asymp. Önem. (2-kuyruklu)
-------------	----------------	---------------------------

Likidite Oranları		
Cari Oran	0,000*	0,000
Likidite Oranı	0,000*	0,000
Nakit Oranı	0,000*	0,000
Stoklar / Dönen Varlıklar Oranı	0,000*	0,000
Kısa Vadeli Alacaklar / Dönen Varlıklar Oranı	0,000*	0,000
Finansal Yapı Oranları		
Yabancı Kaynaklar Toplamı / Aktif Toplamı Oranı	0,000*	0,000
Öz Kaynaklar/Aktif Toplamı Oranı	0,000*	0,000
Öz Kaynaklar/Yabancı Kaynaklar Toplamı Oranı	0,000*	0,000
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar /Pasif Toplamı O.	0,000*	0,000
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar/Pasif Toplamı O.	0,000*	0,000
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar/Devamlı Ser. O.	0,000*	0,000
Maddi Duran Varlıklar / Öz Kaynaklar Oranı	26,000	0,008
Maddi Duran Varlıklar/Uzun Vadeli Yab. Kay. O.	63,000	0,603
Kısa Vadeli Yab. Kay./ Yabancı Kay. Top. Oranı	0,000*	0,000
Banka Kredileri / Aktif Toplamı Oranı	0,000*	0,000
Kısa Vad.Banka Kredi./Kısa Vadeli Yab. Kay. O.	0,000*	0,000
Banka Kredileri/Yabancı Kaynaklar Toplamı Oranı	8,000	0,000
Devir Hızları		
Stok Devir Hızı	1,000	0,000
Alacak Devir Hızı	0,000*	0,000
Çalışma Sermayesi Devir Hızı	1,000	0,000
Net Çalışma Sermayesi Devir Hızı	0,000*	0,000
Maddi Duran Varlık Devir Hızı	0,000*	0,000
Duran Varlık Devir Hızı	0,000*	0,000
Öz Kaynaklar Devir Hızı	0,000*	0,000
Aktif Devir Hızı	0,000*	0,000
Karlılık Oranları		
Satılan Malın Maliyeti / Net Satışlar Oranı	0,000*	0,000
Faaliyet Giderleri / Net Satışlar Oranı	0,000*	0,000
Faiz Giderleri / Net Satışlar Oranı	0,000*	0,000

* p<0,05

4. Sonuç ve Öneriler

Özellikle 1980 sonrasında sağlık sektöründe değişen politikalarla özel hastane-ciliğin öne çıkması özel sektörünün rolünün giderek artmasına neden olmuştur. Araştırma kapsamındaki hastanelerin 1994-2005 yılları arasındaki verilerinin dikkate alınarak finansal durumlarının değerlendirildiği bu çalışma, özel hastane sektörünün finansal gücü hakkında bilgi sunmaktadır.

Araştırma kapsamındaki hastanelerin % 52,95'nin finansal performans düzeyinin yüksek olmamasına rağmen genel olarak likidite sıkıntısı yaşamayan ve kısa vadeli borçlarını ödeme gücüne sahip işletmeler olduğunu söylemek mümkündür. İstatistiksel analiz bulguları hastanelerin finansal performans düzeyinin hem likidite, hem de net çalışma sermayesi durumundan etkilendiğini ortaya koymuştur. Analiz bulguları stok devir hızının performansı etkileyen bir faktör olmadığını ortaya koyduğundan, hastanelerin finansal performans düzeylerini artırmak için optimum nakit düzeyinde

faaliyet göstermelerini ve alacak yönetiminde daha etkin olmaları gerektiğini önermek mümkündür.

İstatistiksel analiz bulguları, duran varlık finansmanın finansal performansa etki etmediğini ancak hastanelerin finansal yapılarının finansal performans düzeylerini etkilendiğini ortaya koymuştur. Yabancı kaynak, özkaynak dağılımı yanında banka kredilerinin toplam kaynaklar içindeki oranının değişmesinin de performansı etkileyici olduğu bulunmuştur. Hastanelerin genel olarak daha az riskli bir finansman stratejisini benimsediği ve özkaynak kullanımını trendi içinde olduğu tespit edilmiştir. Faiz Giderleri/Net Satışlar Oranının finansal performans üzerinde etkisi olduğu bulgusu da dikkate alındığında; yabancı kaynak kullanımındaki zorluklar, geçmiş yıllardaki yüksek faiz oranları, piyasa dalgalanmalarına karşı korunma ve özkaynak kullanımının risksiz olması hastaneleri öz kaynağa yönelten temel nedenler olarak sayılabilir. Ancak, burada önemli bir noktadan bahsetmek gerekmektedir; özkaynak kullanımının sermaye maliyetini artırma ihtimali. Bu nedenle hastanelerin yabancı kaynak kullanımı

alternatifini değerlendirmeleri gerektiğini belirtmekte fayda bulunmaktadır.

Alacak yönetimi ve tahsilat süresinin uzunluğu kamu hastanelerin de olduğu gi-bi özel hastanelerde de önemli bir sorun-dur. Araştırma kapsamındaki hasta-nelerin Kısa Vadeli Alacaklar/Dönen Varlıklar Ora-nı ile Alacak Devir Hızının istatistiksel ola-rak anlamlı düzeyde finansal performansı etkilediği de dikkate alındığında hastane-lerin alacak yönetimi üzerine yoğunlaşma-sını önermek gereklidir. Alacak tahsilinde, sosyal güvenlik kuruluşlarının ödemeleri geç yapması önemli bir faktör olmasına rağmen, hastanelerin diğer müşterileri ile sözleşme yaparken ve ilişkilerini düzenler-ken daha etkin olması ve bilimsel teknik-leri kullanması gerektiğini söylemek mümkündür.

Karlılık oranları, araştırma kapsamındaki hastanelerin finansal performansla-rını değerlendirme de önemli gösterge-lerdir. Bu açıdan bakıldığında hastanelerin diğer göstergeleri bir finansal başarısızlık yaratacak düzeyde olmasalar dahi hasta-nelerin karlılık durumlarının iyi olmadığı ortaya çıkmaktadır. Hastanelerde karlılığı etkileyecek temel neden hizmet sunumundan kaynaklanan maliyetler olabile-ceği için Satılan Malın Maliyeti/Net Satışlar Oranı ve Faaliyet Giderleri/Net Satışlar Oranı ile finansal performans düzeyi karşı-laştırılmış, her iki göstergenin de finansal performansı etkilediği tespit edilmiştir. Ayrıca faiz giderlerinin de sermaye mali-yetleri açısından finansal performansı etkilediği tespit edilmiştir.

Elde edilen bulgulara göre araştırma kapsamındaki hastanelere finansal perfor-mans düzeyini yüksek tutmak için liki-diteyi korumaları, maliyetleri kontrol altın-da tutmalarını, alacak yönetiminde etkin-liğin artırılmalarını ve finansman strateji-lerini gözden geçirmelerini önermek müm-kündür. Finansal göstergeler çok kötü ol-madığı halde karlılığın düşük olması, has-tane yönetiminde daha profesyonel finans yöneticilerinin ve finansal yönetim ihtiya-cını da ortaya koymaktadır. Sağlık Bakan-lığı tarafından yürütülen Sağlıkta Reform ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından yürütülen Sosyal Güvenlikte Reform çalışmaları kapsamında özel has-taneleri de kapsayam önemli mevzuat ve uygulama değişiklikleri olmuştur. Hasta-nelerin özellikle Sosyal Güvenlik Kurumu-nun uyguladığı ve uygulamaya koyacağı geri ödeme politikaları gibi politikalara uyum sağlayabilmesi ve geçiş sürecini

finansal kriz yaşamadan atlatabilmesi için finansas olarak güçlü olmaları zorunlu hale gelmiştir. Çalışmamızın sonuçları da sek-törel olarak hastanelerin bu ihtiyaç içinde olduğunu, hastanelerde bilimsel finansal yönetim ve maliyet analizi tekniklerine ha-kim finans yöneticilerinin istihdam edil-mesi ya da hizmet içi eğitimlerle desteklen-mesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Kaynaklar

- Asplund, Jon. (1997). "Hitting the Books." *AHA News*, Vol: XXXIII, No 47.
- Chan B., Feldman R., Manning W. (1994). "The Effects Of Group Size and Group Economics Factors on Collaboration: A Study Of The Financial Performance of Rural Hospitals In Consortia", *Health Services Research*, Vol: XXXIV, No 1.
- Cleverley William O. (1990). "Improving Financial Performance: A Study of 50 Hospitals", *Hospital & Health Services Administration*, Vol: XXXV, No 2..
- Cleverley William O. (1992). "Financial and Operating Performance Of Systems: Voluntary Versus Investor-owned", *Topics in Health Care Financing*, Vol: 18, No:4, Sum.
- Cleverley William O. (1995) "Understanding Your Hospital's True Position and Changing It", *Health Care Management Review*, XX, No 2, Spring.
- Eastaugh, Steven R. (1992) "Hospital Strategy and Financial Performance." *Health Care Management Review*, Vol: XVII, No 3, Summer.
- Goes J.B., Zhan C. (1995). "The Effects of Hospital-Physician Integration Strategies on Hospital Financial Performance", *Health Serv Res*, Vol: XXX, No 4.
- Kaufman K.(1994). The Financially Competitive Healthcare Organization. Mark Hall. Healthcare Financial Management Associ-ation. Irwin Professinol Publishing. New York.
- Kavuncubaşı Ş, Ersoy K. (1995). "Hastanelerde Teknik Verimlilik Ölçümü", *Amme İdaresi Dergisi* Vol: 28, No:72-9.
- Kısaer H. (1991) "Hastane İşletmeleri Yöne-timinde Temel Bilgiler". T.C. S.S.Y.B. Mesleki Eğitim Genel Müdürlüğü, Yayın no:445, Ankara.
- Koyuncuğil A.S., Ozgulbas N. (2007). "Financial Early Warning Systems in Hospitals via Data Mining", International Health and Hospital Administration Congress. June 01-03, Near East University, Nicosia, TRNC.
- Luts S. (1995). "Hospitals Relying More on Outpatient Income to Boost Profits", *Modern Healthcare*, Vol:XXIV, No:36.
- Mark T.L., Evans W, Schur C. (1998) "Hospital-Physician Arrangements and Hospital Financial Performance", *Medical Care*, Vol: XXXVI, No1.
- McCue M., Clement J. (1993). "Relative Performance of For Profit Psyshiatric Hospitals in Investor-Owned Systems and Nonprofit Psyshiatric Hospitals", *American Journal of Psyshiatry*, CL, No 1.
- Özgülbaş N. (1998). "Hastanelerde Finansal Yönetim Sorunları ve Çözüm Önerileri", *Verimlilik Dergisi*, No:2.
- Özgülbaş N, Ökem G. (2002). "The Relationship Between Technical and Financial Performance at The Ministry of Health's in Turkey", *Global Engagement in Creating Financially Viable Healthcare Systems Second International Healthcare Conference Proceedings Book 303-308*.

Özgülbaş N. (2003). "Sağlık Bakanlığına ait Hastanelerde Veri Zarflama Analizi ile Etkinlik Ölçümü", *Verimlilik Dergisi*, Vol: 1, p. 69-89.

Özgülbaş N. (2005). "Sağlık Kurumlarında Finansal Performans Ölçümü ve Finansal Performansı Artırmak İçin Kullanılacak Stratejiler", *Verimlilik Dergisi*, Sayı:3.

Özgülbaş N., Koyuncugil A. S. (2005). "Finansal Performans Düzeyinin Artırılma-sında Bir Strateji Olarak Benchmarking Tekniğinin Uygulanması" *9. Ulusal Finans Sempozyumu*, s.387-399.

Özgülbaş N. (2006). "Türkiye'de Kamu Hastanelerinin Finansal Durum Değerlendirmede Kullanabilecekleri Bir Yöntem: Trend Analizi", *Muhasebe Finans Dergisi*, No.1, Ocak.

Özgülbaş N., Koyuncugil A. S. (2006). "Benchmarking of General Hospitals to Improve Financial Performance", *The Business Review, Cambridge*, Vol:5, No:2, September.

Özgülbaş N., Kısa A. (2006). "Wasteful Use of Financial Resources in Public Hospitals in Turkey: A Trend Analysis", *The Health Care Manager*, Vol. 25, No.3 September.

Özgülbaş N., Koyuncugil A. S. (2007). "Financial Profiling of Public Hospitals: An Application by Data Mining", *The International Journal of Health Planning and Management*, Vol:22.

Özkan A. (2003). "Hastane İşletmelerinde Maliyetleme Yaklaşımı", *Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. Cilt: XXII, Sayı 2.

Pallarito K. (1996). "Hospitals Healthy, Chips Study Shows", *Modern Healthcare*, XXVI, No 40, September, 1996.

Sağlık Bakanlığı (2002). *Özel Hastaneler Yönetmeliği*, Ankara.

Sağlık Bakanlığı, (2006), *Yataklı Tedavi Kurumları İstatistik Yıllığı*, Sağlık Bakanlığı Yayını, Ankara.